

הלכות עדות פֶּרֶק ה

א. אין חותכין דין מן הדינין על פי עד אחד, לא דיני נפשות ולא דיני ממונות שנאמר "לא-יקום עד אחד באיש, לכל-עון ולכל-חטאת" (דברים יט, טו); ומפי השמועה למדו שקם הוא לשבועה, כמו שבארנו בהלכות טוען.

ב. בשני מקומות האמינה תורה עד אחד בסוטה שלא תשטה מי המרים, ובעגלה ערופה שלא תערף, כמו שבארנו במקומן. וכן מדבריהן, בעדות אשה שיעיד לה שמת בעלה. וכן כל מקום שעד אחד מועיל, אשה ופסול כן מעידין חוץ מעד אחד של שבועה: שאין מחיבין שבועה אלא בעדות עד כשר הראוי להצטרף עם אחר, ויתחייב זה הנשבע על פיו ממון.

ג. "על-פי שנים עדים, או על-פי שלשה-עדים" (ראה דברים יז, ו; דברים יט, טו), לעשות שלושה כשנים. מה השנים, אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול, בטלה העדות אף השלושה. והוא הדין למאה, אם נמצא אחד מהן קרוב או פסול בטלה העדות, בין בדיני נפשות בין בדיני ממונות.

ד. במה דברים אמורים, בזמן שנתכוננו כלם להעיד. אבל אם לא נתכוננו כלם להעיד מה יעשו שני אחים בכלל העם וראו כשהרג זה את זה, או כשהחבל בו, או כשחטף חפץ מידו.

ה. וכיצד בודקין הדבר: כשיבואו לבית דין עדים מרבין פת אחת, אומרים להם, כשראיתם זה שהרג או חבל, להעיד באתם או לראות: כל מי שאמר לא באתי להעיד עליו, אלא לראות מה הדבר, ובכלל העם באתי מפרישין אותו; וכל מי שאמר להעיד באתי, ולכון העדות מפרישין אותו. אם נמצא באלו שנתכוננו להעיד קרוב או פסול, עדות כלם בטלה.

ו. במה דברים אמורים, בשהיה בהן קרוב או פסול. אבל אם היו כלם כשרים, אחד המתכונן להעיד ואחד שלא נתכונן להעיד הואיל וראה הדבר וכוון עדותו, והיתה שם התראה, חותכין הדין על פיו, בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות.

ז. שטר שהיו עדיו מרבין, ונמצא אחד מהן פסול, או שהיו בהם שנים קרובים זה לזה, והרי אין העדים קיימין כדי לשאל אותן אם יש שם עדות ברורה שכלם ישבו לחתם, שהרי נתכוננו כלם להעיד הרי זה בטל; ואם לאו, תתקיים העדות בשאר.

ח. ולמה מקיימין העדות בשאר שהרי אפשר שחתמו הכשרים, והניחו מקום לגדול לחתם, ובא זה הקרוב או הפסול, וחתם שלא מדעתם. אף על פי שהעד שחתם תחלה בשטר, הוא הפסול הרי השטר כשר.

ט. כל עד שהעיד בדיני נפשות, אינו מורה בדין זה הנהרג, ולא ללמד עליו לא זכות, ולא חובה. ואם אמר יש לי ללמד עליו זכות, משתקין אותו שנאמר "ועד אחד, לא-יענה בנפש למות" (במדבר לה, ל), בין לזכות בין לחובה. ומהו זה שנאמר "למות": כלומר עד שהעיד בנפש למות לא יענה דבר, אלא יעיד וישתק.

י. אבל בדיני ממונות, יש לעד ללמד זכות וחובה. אבל לא ימנה מן הדינין, ולא יעשה דין, שאין עד נעשה דין, אפלו בדיני ממונות. במה דברים אמורים, בדבר שצריך עדים מן התורה,

וְצָרִיךְ דִּינִין לְדוֹן בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר מִן הַתּוֹרָה. אָבֵל בְּשִׁלְדִּבְרֵיהֶם,
עַד נַעֲשֶׂה דִין.

יא. פִּי־צַד: אֶחָד שֶׁהֵבִיא אֶת הַגֵּט וְאָמַר, בְּפָנַי נִכְתָּב וּבְפָנַי נִחְתָּם
הוּא וּשְׁנַיִם נוֹתְנִין אוֹתוֹ לָהּ, וְנִמְצָא פָּאֵלוּ נִטְלָתוֹ בְּבֵית דִּין. וְכֵן
כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

הַלְבוֹת עֲדוּת פֶּרֶק ו

א. כָּכֵר בְּאַרְנוֹ שְׁקִיּוֹם שְׁטָרוֹת מִדְּבָרֵיהֶם, כְּדִי שְׁלֹא תִנְעַל דָּלָת
בְּפָנַי לוֹוִין. וְאִף עַל פִּי כֵן אֵין מְקִימִין שְׁטָרוֹת אֶלָּא בְּשְׁלוּשָׁה,
אִפְּלוּ שְׁלֹשֶׁתָּן הַדְּיוֹטוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דִין. וְלִפְיָכָּךְ אֵין מְקִימִין
שְׁטָרוֹת בְּלִילָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ.

ב. בְּאַחַד מִחֲמֹשֶׁה דְּרָכִים, יִתְקַים הַשְּׁטָר בְּבֵית דִּין: הַדֶּרֶךְ
הָאֶחָת, שִׁיְהִיו הַדִּינִין מְפִירִין כְּתָב יְדֵי הָעֲדִים, שְׁזוֹ עֲדוּת פְּלוּנִי
וְזוֹ עֲדוּת פְּלוּנִי. הַדֶּרֶךְ הַשְּׁנִיָּה, שִׁיְחַתְּמוּ הָעֲדִים בְּפָנֵיהֶם. הַדֶּרֶךְ
הַשְּׁלִישִׁית, שִׁיְבֹאוּ הָעֲדִים הַחוּתָּמִין לִפְנֵיהֶם וְיֹאמְרוּ כָּל אֶחָד
וְאֶחָד, זֶה כְּתָב יְדֵי וְאֲנִי עַד בְּדָבָר זֶה. הַדֶּרֶךְ הָרְבִיעִית, שְׁאֵם
מִתּוֹ עַדִּי הַשְּׁטָר אוֹ שֶׁהָיוּ בְּמִדִּינָה אַחֶרֶת, וְיִבֹּאוּ עֲדִים אֲחֵרִים
וְיַעֲדִידוּ עַל כְּתָב יָדֶךָ שֶׁהוּא זֶה. הַדֶּרֶךְ הַחֲמִישִׁית, שִׁיְהִיָּה כְּתָב יָדֶךָ
יוֹצֵא בְּשְׁטָרוֹת אַחֲרוֹת, וְעוֹרְכִין בֵּית דִּין זֶה הַכְּתָב לְאוֹתוֹ הַכְּתָב
שֶׁבְּשְׁטָרוֹת הָאֲחֵרוֹת וְיִהְיֶה דוּמָה זֶה לְזֶה, וְיִרְאֶה לָהֶם בְּיַחַד,
שֶׁכְּתָב יְדֵי אֵלוֹ הוּא כְּתָב יְדֵי אֵלוֹ.

ג. אֵין מְקִימִין אֶת הַשְּׁטָר מִשְׁטָרוֹת אַחֲרוֹת, אֶלָּא מִשְׁתֵּי שְׁטָרוֹת
שְׁלֹשֶׁתִי שְׁדוֹת, שְׁאֶכְלוּם בְּעֲלֵיהֶם שְׁלוֹשׁ שָׁנִים אֲכִילָה נְכוֹנָה
גְּלוּיָה בְּלֹא שׁוּם יִרְאָה וְלֹא פֶחַד מִתְּבִיעָה בְּעוֹלָם, כְּדֶרֶךְ
שְׁאוּכָלִין כָּל בְּעָלֵי שְׁדוֹת שְׁדוּתֵיהֶן; אוֹ מִשְׁתֵּי שְׁטָרֵי כְּתוּבוֹת:
וְהוּא, שִׁיְצָאוּ שְׁנֵי הַשְּׁטָרוֹת מִתַּחַת יְדֵי אַחֵר לֹא מִתַּחַת יְדֵי זֶה
שְׁרוּצָה לְקַיָּם שְׁטָרוֹ, שְׁמָא זִיף הַכֹּל.

ד. וְכֵן מְקִימִין אֶת הַשְּׁטָר מִשְׁטָר שְׁקָרָא עָלָיו עֲרֵעַר, וְהַחֲזִק
בְּבֵית דִּין מְקִימִין מִמֶּנּוּ לְבַדּוֹ, כְּמוֹ שֶׁמְקִימִין מִשְׁטָרֵי שְׁתֵּי שְׁדוֹת
אוֹ שְׁתֵּי כְּתוּבוֹת.

ה. בֵּית דִּין שֶׁכְּתָבוּ בְּמוֹשֵׁב שְׁלוּשָׁה הֵיינוּ, וְנִתְקַיָּם שְׁטָר זֶה
בְּפָנֵינוּ הָרִי זֶה מְקָיָם, אִף עַל פִּי שְׁלֹא פָּרְשׁוּ בְּאִיזָה דֶּרֶךְ מִחֲמַשׁ
הַדְּרָכִים נִתְקַיָּם: שְׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לְבֵית דִּין, שְׁמָא יִטְעוּ. וְכָכֵר
נִהְגוּ כָּל בְּתֵי דִינִין שְׁרָאִינוּ וְשִׁמְעֵנוּ, שִׁיְכְּתָבוּ הַדֶּרֶךְ שְׁנִיתָקַיָּם
בָּהּ בְּפָנֵיהֶם. וְלַעוֹלָם אֵין בֵּית דִּין בּוֹדֵקִין אַחֵר בֵּית דִּין אַחֵר,
אֶלָּא מַחֲזִיקִין אוֹתָן שֶׁהֵן בְּקִיָּאִין וְלֹא יִטְעוּ; אָבֵל בּוֹדֵקִין אַחֵר
הָעֲדִים.

ו. שְׁלוּשָׁה שִׁיְשָׁבוּ לְקַיָּם אֶת הַשְּׁטָר, וּמִתְּ אֶחָד מֵהֶם צָרִיךְ לְכָתֵב
בְּמוֹשֵׁב שְׁלוּשָׁה הֵיינוּ, וְהָאֶחָד אֵינָנוּ: שְׁמָא יִרְאֶה הָרוּאָה,
וְיֹאמַר בְּשָׁנִים קִימוּהוּ; אִפְּלוּ הָיָה כְּתוּב בּוֹ בְּבֵית דִּין, יֹאמַר
הָרוּאָה שְׁמָא דְּמוֹ שֶׁשְּׁנֵיהֶם בֵּית דִּין הֵם. וְאֵם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁמַע
שֶׁהָיוּ שְׁלוּשָׁה, אֵינוֹ צָרִיךְ.

ז. שְׁלוּשָׁה שִׁיְשָׁבוּ לְקַיָּם אֶת הַשְּׁטָר, וּבָאוּ שְׁנֵי עֲדִים וְעֲרֵעְרוּ עַל
אֶחָד מֵהֶן שֶׁהוּא גִזְלָן וְכִיּוּצָא בּוֹ, וּבָאוּ שְׁנַיִם אֲחֵרִים וְהַעֲדִידוּ
שֶׁחֲזַר בְּתִשּׁוּבָה אִם עַד שְׁלֹא חָתְמוּ הָעֲדִידוּ שֶׁחֲזַר הָרִי זֶה חוּתָּם

עִמָּהֶם, שֶׁהָרִי שְׁלוֹשָׁה הָיוּ. וְאִם אַחֵר שֶׁחֲתָמוּ הַשָּׁנִים הָעִידוּ
עָלָיו שֶׁחֲזָר בְּתִשְׁבָּה אֵינוֹ חוֹתֵם עִמָּהֶם, שֶׁהָרִי הוּא כָּמִי שְׁאֵינוֹ
בַּעַת חֲתִימַת הַשָּׁנִים.

ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁעֲרָעְרוּ עָלָיו בַּעֲבָרָה. אֲבָל אִם עֲרָעְרוּ
עָלָיו בְּפָגַם מִשְׁפָּחָה, כְּגֹון שֶׁאָמְרוּ אִמּוֹ לֹא נִשְׁתַּחֲרָה וְעָבַד
הוּא, אוֹ לֹא נִתְגִּירָה אִמּוֹ וְגוֹי הוּא, וְנוֹדַע אַחֵר שֶׁחֲתָמוּ הַשָּׁנִים
שְׁאֵין בְּמִשְׁפָּחָתוֹ פָּגַם, וְשֶׁהוּא כָּשֵׁר הָרִי זֶה חוֹתֵם עִמָּהֶם, שְׁזֶה
גָּלוּי דְּבָר שֶׁהָיָה מִקֵּדָם.

ט. מִתֵּר לְכַתֵּב הַקִּיּוּם בַּשָּׁטֶר, קֵדָם שִׁיתְקִים הַשָּׁטֶר וְחוֹתָמִין
הַדִּינִין אַחֵר שִׁיתְקִים הַשָּׁטֶר שְׁאֵין הַכְּתִיבָה עֵיקָר, אֲלֹא הַחֲתִימָה.
וְאֵין הַדִּינִין צְרִיכִין לְקִרְוֹת הַשָּׁטֶר שֶׁמִּקְיָמִין אוֹתוֹ, אֲלֹא מִקְיָמִין
אוֹתוֹ מֵעֲדָיו, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא יָדְעוּ מֶה כָּתוּב בּוֹ.

הַלְבוֹת עֵדוֹת פֶּרֶק ז

א. מַעֲיֵד הַקְּרוֹב, עַל כְּתָב יָדֵי קְרוֹבוֹ. פִּיּוּצָד: שָׁטֶר שֶׁעֲדָיו רְאוּבֵן
וְשִׁמְעוֹן וּמֵתוֹ, אוֹ הִלְכוּ לְמַדִּינַת הַיָּם, וּבָא בָנוּ שְׁלֹרְאוּבֵן וְאָמַר,
זֶה כְּתָב יָדוֹ שְׁלֹאֲבִי, וּבָא בָנוּ שְׁלִשְׁמַעוֹן וְאָמַר, זֶה כְּתָב יָדוֹ
שְׁלֹאֲבִי הָרִי אֵלּוֹ כְּשֵׁנִי עֵדִים שְׁאֵינָן קְרוֹבִים; וְאִם נִצְטָרֵף עִמָּהֶם
שְׁלִישִׁי, וְהָעִיד עַל כְּתָב יָדֵי שְׁנֵיהֶן הָרִי נִתְקִים הַשָּׁטֶר.

ב. וְאֵלּוֹ מִדְּבָרִים שֶׁנֶּאֱמָנִין הַגְּדוּלִּים לְהָעִיד בְּגִדְלָן, מֶה שְׂרָאוּ
בְּקִטָּנָן. נֶאֱמָן אָדָם לֹא־מֵר כִּשְׁהוּא גְּדוֹל, זֶה כְּתָב יָדוֹ שְׁלֹאֲבָא
וְזֶה כְּתָב יָדוֹ שְׁלֹרְבִי, וְזֶה כְּתָב יָדוֹ שְׁלֹאֲחִי, שֶׁהָיִיתִי מִפִּיר בְּכְתָב
יָדָם כִּשְׁהָיִיתִי קָטָן: וְהוּא שִׁיִּצְטָרֵף עִמּוֹ, אַחֵר שֶׁמִּפִּיר כְּתָב יָדָם
כִּשְׁהוּא גְּדוֹל.

ג. שָׁטֶר שֶׁעֲדָיו רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן, וּבָאוּ שָׁנִים וְהָעִידוּ שְׁנֵיהֶם
שְׁזֶה כְּתָב יָדוֹ שְׁלֹרְאוּבֵן וְזֶה כְּתָב יָדוֹ שְׁלִשְׁמַעוֹן נִתְקִים הַשָּׁטֶר.
אֲבָל אִם הָעִיד זֶה עַל כְּתָב יָדֵי רְאוּבֵן, וְהַשָּׁנִי הָעִיד עַל כְּתָב יָדֵי
שִׁמְעוֹן לֹא נִתְקִים הַשָּׁטֶר, לְפִי שֶׁצָּרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים עַל כָּל כְּתָב יָד
אֶחָד מִשְׁנֵיהֶם; וְאִם יֵשׁ שְׁלִישִׁי מַעֲיֵד עַל כְּתָב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן
כְּאַחַד, נִתְקִים.

ד. אָמַר הָרֹאשׁוֹן הָרִי זֶה כְּתָב יָדִי, וְהָעִיד הוּא וְאַחֵר עַל כְּתָב
יָדֵי הַשָּׁנִי לֹא נִתְקִים הַשָּׁטֶר, לְפִי שֶׁנִּמְצָא שְׁלֹשֶׁת רַבְעֵי הַמָּמוֹן
שֶׁבַשָּׁטֶר תָּלוּי בַּעֲדוֹת הָאֶחָד. וְכֵן אִם הָעִיד אֶחָד אוֹ בָנוּ
שְׁלֹרְאשׁוֹן עִם אַחֵר, עַל כְּתָב יָדֵי הַשָּׁנִי לֹא נִתְקִים, שֶׁהָרִי שְׁלֹשֶׁת
רַבְעֵי הַמָּמוֹן תָּלוּי בַּעֲדוֹת הַקְּרוֹבִים.

ה. שָׁנִים חֲחוֹתָמִין עַל הַשָּׁטֶר, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים
לְהָעִיד עַל כְּתָב יָדוֹ שְׁלִמָּת. וְאִם לֹא נִמְצָא אֲלֹא עַד אֶחָד, עִם
זֶה הָעֵד הַחִי הָרִי זֶה הַחִי כּוֹתֵב חֲתִימַת יָדוֹ בְּפָנֵי עֵדִים אֲפִלּוּ עַל
הַחֶרֶס, וּמִשְׁלִיכּוֹ בְּבֵית דִּין, עַד שִׁיִּחֲזַק כְּתָב יָדוֹ בְּבֵית דִּין, וְלֹא
יֵהָא צָרִיךְ לֹא־מֵר שְׁזֶה כְּתָב יָדִי; וְיָעִיד הוּא וְהָאֵחֵר עַל כְּתָב יָדִי
הַמֵּת, וְיִתְקִים כְּתָב יָדוֹ הוּא שְׁלֹא מִפְּיוֹ.

ו. שְׁלוֹשָׁה שִׁישְׁבּוּ לְקִים אֶת הַשָּׁטֶר, שָׁנִים מֵהֶן מִפִּירִין חֲתִימוֹת
יָדֵי עֵדִים וְאַחַד אֵינוֹ מִפִּיר עַד שְׁלֹא חֲתָמוּ, מַעֲדִינִין בְּפָנָיו
וְחוֹתֵם: שֶׁהָעֵדִים נַעֲשִׂים דִּינִין בְּדָבָר שֶׁהוּא מִדְּבָרֵיהֶם, כְּמוֹ
שֶׁבִּאֲרָנוּ. אֲבָל אַחֵר שֶׁחֲתָמוּ, אֵין מַעֲדִינִין בְּפָנָיו וְחוֹתֵם שֶׁהָרִי

בַּעַת שְׁחַתְמוּ, לֹא הָיוּ הַמְּכִירִין אֶלָּא שָׁנִים, וְאִין מְקִימִין בְּשָׁנִים
אֶלָּא עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁלֹשָׁתָן מְכִירִין, אוֹ יַעֲדוּ הָעֵדִים עַל הַכָּתָב
בְּפָנֵי כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

ז. שָׁנִים שֶׁהָיוּ חֲתוּמִין עַל הַשֹּׁטֶר, וּמָתוּ, וּבָאוּ שָׁנִים וְאָמְרוּ כָּתָב
יָדָם הוּא זֶה, אָבֵל אֲנוּסִים הָיוּ, קִטְנִים הָיוּ, פְּסוּלֵי עֲדוּת הָיוּ אֶף
עַל פִּי שֵׁישׁ שָׁם עֵדִים אֲחֵרִים שֶׁזֶה כָּתָב יָדָם, אוֹ שֶׁהָיָה כָּתָב
יָדָם יוֹצֵא מִשֹּׁטֶר שֶׁקָּרָא עָלָיו עֲרֵעַר וְהַחֲזֵק בְּבֵית דִּין הָרִי זֶה לֹא
נִתְקַים; אֶלָּא מַעֲמִידִין הַשָּׁנִים שֶׁבַּשֹּׁטֶר כִּנְגַד הַשָּׁנִים שֶׁהָעֵדוּ
עָלֶיהֶן שֶׁהֵן פְּסוּלִין, וְאִין גּוֹבִין בּוֹ כְּלוּם.